

ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ НА КОНФІДЕНЦІЙНУ ІНФОРМАЦІЮ ТА КОМЕРЦІЙНУ ТАЄМНИЦЮ В УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТАХ

Сергій Бутнік-Сіверський,
молодший науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

У сучасних умовах ринкових відносин неабияку цінність для кожного підприємства має інформація. З метою уникнення втрати переваг у бізнесі, неoderжання планованих доходів і настання стану неплатоспроможності, підприємство має захищати свою інформацію від її розголошення та несанкціонованого використання.

Та для цього воно має визначити, яка саме інформація вважається конфіденційною та/або становить комерційну таємницю, встановити режим доступу до такої інформації та порядок користування нею, систему її способи її захисту та заходи щодо збереження її секретності. З цією метою підприємство включає відповідні розділи про конфіденційність у колективний договір, правила внутрішнього трудового розпорядку, затверджує Положення про конфіденційну інформацію та/або комерційну таємницю та інші внутрішні документи.

Однак питання щодо захисту конфіденційної інформації та принципів поводження з нею має підніматися ще на етапі створення підприємства при розробці його установчих документів (засновницького договору, статуту або положення). У майбутньому це надасть можливість уникнути спорів між засновниками (акціонерами) з приводу доступу до конфіденційної інформації підприємства, її використання та заходів захисту.

Юридичні вимоги щодо складання установчих документів юридичної

особи встановлюють Цивільний кодекс України [1] (далі — ЦК України), Господарський кодекс України [2] (далі — ГК України), а також Закон України «Про господарські товариства» [3] та Закон України «Про акціонерні товариства» [4].

Згідно зі ст. 87 ЦК України, для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, що викладаються письмово та підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження. Установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом.

Господарський кодекс України загалом визначає, що в установчих документах повинні бути зазначені найменування суб'єкта господарювання, мета та предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків і збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом.

Закон України «Про господарські товариства» як спеціальний нормативно-правовий акт деталізує положення зазначених кодексів щодо установчих документів господарських товариств. Так, ст. 4 цього Закону встановлює, що акціонерне товариство, товариство з обмеженою відпові-

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ

дальністю і товариство з додатковою відповідальністю створюються та діють на підставі статуту, повне й командитне товариство — засновницького договору. Установчі документи повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, найменування й місцезнаходження, розмір та порядок утворення статутного (складеного) капіталу, порядок розподілу прибутків і збитків, склад та компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, зокрема й перелік питань, щодо яких необхідна кваліфікована більшість голосів, порядок внесення змін до установчих документів і порядок ліквідації та реорганізації товариства. Установчі документи повинні також містити відомості, передбачені статтями 37, 51, 65, 67 і 76 цього Закону. Відсутність зазначених відомостей в установчих документах є підставою для відмови в державній реєстрації товариства.

Отже, зазначені відомості є обов'язковими і мають міститися в статуті (засновницькому договорі) будь-якого товариства. Проте в цій же статті Закону вказується, що до установчих документів можуть бути включені й інші умови, що не суперечать законодавству України.

Так, у кожному статуті товариства встановлюються права й обов'язки товариства та його учасників, зокрема й *обов'язок учасників товариства не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства*. Цей обов'язок ґрунтується на ст. 11 Закону України «Про господарські товариства», а також ст. 117 ЦК України. Остання до того ж встановлює, що учасники господарського товариства можуть також мати інші обов'язки, встановлені установчим документом товариства та законом.

Що стосується акціонерних товариств, то ч. 1 ст. 29 Закону України

«Про акціонерні товариства» так само встановлює обов'язок акціонерів не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства.

У ст. 23 Закону України «Про господарські товариства» визначається, що посадові особи органів управління товариством повинні зберігати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію і несуть за її розголошення відповідальність, передбачену чинним законодавством України й установчими документами товариства. Отже, звідси випливає, що *в статуті товариства може визначитися відповідальність посадової особи органу управління товариством за розголошення комерційної таємниці та конфіденційної інформації товариства*. Вважаємо також, що *в статуті товариства може встановлюватися відповідальність і за вчинення його учасниками (акціонерами) такого розголошення*.

Закон України «Про акціонерні товариства» в ч. 2 ст. 62 містить аналогічне положення про те, що посадові особи органів акціонерного товариства не мають права розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства, крім випадків, передбачених законом. А в ч. 2 ст. 63 зазначеного Закону встановлено, що посадові особи органів акціонерного товариства несуть відповідальність перед товариством за збитки, завдані товариству своїми діями (бездіяльністю), згідно із законом. А такі збитки можуть бути завдані, звідси, і внаслідок розголошення комерційної таємниці та конфіденційної інформації товариства.

Під посадовими особами органів акціонерного товариства, згідно зі ст. 2 зазначеного Закону розуміють: фізичних осіб — голову та членів наглядової ради, виконавчого органу, ревізійної комісії, ревізора акціонерного товариства, а також голову та членів іншого органу товариства,

якщо утворення такого органу передбачено статутом товариства.

Окрім обов'язку не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність товариства, учасники мають *право одержувати інформацію про діяльність товариства в порядку*, встановленому установчим документом (ст. 116 ЦК України).

Закон України «Про акціонерні товариства» в ст. 25 передбачає також *право акціонера на отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства*. Це право реалізується за рахунок того, що згідно ст. 78 зазначеного Закону акціонерне товариство забезпечує кожному акціонеру доступ до документів, визначених пунктами 1–3, 5–11, 13, 14, 16 і 17 ч. 1 ст. 77 цього Закону. До цих документів належать: статут товариства, зміни до статуту, засновницький (установчий) договір; положення про загальні збори, наглядову раду, виконавчий орган і ревізійну комісію, інші внутрішні положення товариства, що регулюють діяльність органів товариства, та зміни до них; положення про кожну філію та кожне представництво товариства; принципи (кодекси) корпоративного управління товариства; протоколи загальних зборів; матеріали, з якими акціонери мають (мали) можливість ознайомитися під час підготовки до загальних зборів; протоколи засідань наглядової ради та колегіального виконавчого органу, накази й розпорядження голови колегіального та одноосібного виконавчого органу; протоколи засідань ревізійної комісії, рішення ревізора товариства; висновки ревізійної комісії (ревізора) й аудитора товариства; річна фінансова звітність; документи звітності, що подаються відповідним державним органам; проспект емісії, свідоцтво про державну реєстрацію випуску акцій та інших цінних паперів товариства; особлива інформація про товариство згідно з вимогами законодавства; інші документи, передбачені

законодавством, статутом товариства, його внутрішніми положеннями, рішеннями загальних зборів, наглядової ради, виконавчого органу.

Необхідно звернути увагу, що в ст. 78 вказаного Закону не зазначається про забезпечення кожного акціонера доступом до документів акціонерного товариства, визначених пунктами 4, 12 та 15 ч. 1 ст. 77 цього Закону, до яких належать: документи, що підтверджують права товариства на майно; документи бухгалтерського обліку; перелік афілійованих осіб товариства із зазначенням кількості, типу та/або класу належних їм акцій.

Проте на вимогу акціонера або Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку акціонерне товариство надає перелік афілійованих осіб та відомості про належні їм акції товариства (ч. 4 ст. 78 названого Закону). Крім цього, акціонери можуть отримувати додаткову інформацію про діяльність товариства за згодою виконавчого органу товариства чи у випадках і порядку, передбачених статутом або рішенням загальних зборів акціонерного товариства (ч. 2 ст. 78 цього Закону).

Згідно з п. 2.1.3 Принципів корпоративного управління [5], право на отримання інформації про товариство є одним з основних прав акціонера. Лише на підставі повної достовірної та своєчасної інформації про товариство акціонер може прийняти виважене рішення щодо своєї інвестиції та реалізувати більшість своїх прав. У внутрішніх документах товариства повинні бути передбачені засади інформаційної політики, спрямованої на забезпечення можливості акціонера щодо вільного та необтяжливого доступу до інформації про товариство, а також повинен бути встановлений перелік документів, до яких акціонер має доступ.

Проте, як зазначає А. Шумілов, досить поширеною є ситуація, коли конкуренти, користуючись прогалинами в законодавстві, намагаються отримати

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ

ти конфіденційну інформацію про діяльність акціонерного товариства від міноритарних акціонерів [6] (тобто акціонерів, які володіють часткою акцій товариства, що є меншою від контрольного пакету). Так, товариство повинно забезпечити рівне ставлення до всіх акціонерів власників однієї категорії акцій. Усім акціонерам повинні надаватися рівні права та можливості щодо доступу до інформації (п. 2.2. Принципів корпоративного управління). Проте, чи буде використання акціонером такої інформації добросовісним — невідомо.

Більше того, Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [7] встановлює навіть відповідальність за правопорушення на ринку цінних паперів стосовно ненадання юридичною особою інформації інвесторам (акціонерам). Так, згідно зі ст. 11 цього Закону, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку застосовує до юридичних осіб фінансові санкції зокрема за такі правопорушення: ненадання інвесторові в цінні папери (у тому числі акціонеру) на його письмовий запит інформації про діяльність емітента в межах, передбачених законом, або надання йому недостовірної інформації; несвоєчасне надання інформації інвесторам у цінні папери на їхній письмовий запит; неопублікування, опублікування не в повному обсязі інформації та/або опублікування недостовірної інформації.

Водночас у цій же статті встановлюється також відповідальність юридичних осіб за умисне незаконне розголошення, передачу чи надання доступу до *інсайдерської інформації* (крім розкриття інсайдерської інформації в межах виконання професійних, трудових або службових обов'язків і в інших випадках, передбачених законом), а також надання з використанням такої інформації рекомендацій щодо придбання чи відчуження цінних паперів або похідних (деривативів), а також

вчинення з використанням інсайдерської інформації на власну користь або на користь інших осіб правочинів, спрямованих на придбання чи відчуження цінних паперів або похідних (деривативів), яких стосується інсайдерська інформація,

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про акціонерне товариство [8], інсайдерською інформацією вважається будь-яка конкретна неоприлюднена інформація про емітента, його цінні папери чи договори щодо них, яка є істотною, тобто в разі оприлюднення може значно вплинути на ринкову вартість цінних паперів. Ознаками такої інформації є: безпосереднє відношення її до акціонерного товариства, його дочірніх підприємств, цінних паперів, а також перспектив бізнесу; конкретний і точний її характер; негайнодоступність; у разі опублікування, вплине на курс або вартість цінних паперів акціонерного товариства.

Носіями інсайдерської інформації (інсайдерами) є чинні або колишні члени наглядової ради, перша особа правління та члени правління акціонерного товариства, керівники і працівники підрозділів акціонерного товариства, що володіють відповідно до покладених на них обов'язків неоприлюдненою інформацією, документами та фактичними даними, які при опублікуванні чи розкритті такої інформації можуть істотно вплинути на діяльність і/або вартість цінних паперів акціонерного товариства. Інсайдерам забороняється розголошувати доступну їм інсайдерську інформацію та здійснювати операції з використанням інсайдерської і конфіденційної інформації.

Перелік інсайдерської інформації для акціонерного товариства встановлюється відповідно до внутрішнього положення товариства. Порядок роботи з інсайдерською інформацією та її використання встановлюється наглядо-

вою радою, і такий порядок є невід'ємною частиною трудових контрактів з посадовими особами акціонерного товариства, що мають доступ до інсайдерської інформації.

Відповідальність за розголошення інсайдерської інформації посадовими особами акціонерного товариства встановлюється чинним законодавством, статутом товариства, внутрішнім положенням товариства про інсайдерську інформацію.

Відповідно до Принципів корпоративного управління, використання інсайдерської інформації посадовими особами товариства й іншими інсайдерами суперечить принципу рівного ставлення до акціонерів, адже така практика дає можливість одним особам здійснювати торгові операції з цінними паперами товариства на підставі інформації, що не є оприлюдненою для інших осіб. Товариство повинно передбачати у своїх внутрішніх документах обов'язок посадових осіб та інших інсайдерів не розголошувати інсайдерську інформацію товариства третім особам і утримуватися від купівлі-продажу цінних паперів товариства до моменту оприлюднення такої інформації.

Окрім наведених вище положень стосовно захисту інсайдерської інформації, згадані Методичні рекомендації містять також вимоги щодо захисту інформації, що становить комерційну чи службову таємницю акціонерного товариства. Так, акціонерне товариство в особі всіх органів управління товариством повинно вживати вичерпних заходів щодо захисту комерційної та службової інформації, забезпечує конфіденційність і режим роботи з такою інформацією, встановлює перелік такої інформації, дотримуючись розумного балансу між відкритістю товариства та прагненням не завдати шкоди його інтересам. Перелік інформації, що становить комерційну чи службову таємницю для акціонерного товариства, встановлюється відповід-

но до чинного законодавства, статутом товариства, внутрішнім положенням товариства про комерційну чи службову таємницю.

Отже, *акціонери не мають повного доступу до всієї інформації, що перебуває у володінні акціонерного товариства*, зокрема доступу до інсайдерської інформації. Акціонери мають право на отримання інформації про господарську діяльність акціонерного товариства, як це визначено законом, проте вони можуть бути обмежені в одержанні відомостей, що становлять комерційну таємницю та конфіденційну інформацію товариства.

Відповідно до Інформаційного листа Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію» [9], особи, котрі володіють конфіденційною інформацією, самостійно визначають режим доступу до неї, зокрема й належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (способи) захисту. Тобто, акціонерне товариство саме встановлює, яка інформація вважається конфіденційною та визначає режим доступу до неї. А тому вважаємо, що акціонерне товариство може як *дозволити доступ акціонерів до такої інформації, так і заборонити його, запровадивши відповідні положення до статуту товариства*.

Так, статутом акціонерного товариства може бути встановлено перелік відомостей, що становлять конфіденційну інформацію та/або комерційну таємницю, доступ до яких акціонерам не надається. Або такий перелік може бути визначений за рішенням загальних зборів акціонерного товариства. Якщо ж статутом чи рішенням загальних зборів доступ акціонерів до комерційної таємниці та/або конфіденційної інформації товариства не обмежено й перелік такої інформації не встановлено, то питання щодо її надання акціонерам вирішується за згодою виконавчого органу товариства,

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ

який володіє такою інформацією та відповідно може встановлювати режим доступу до неї. У разі якщо виконавчим органом затверджено Положення про конфіденційну інформацію (чи інший документ, який встановлює порядок доступу до такої інформації), то згода виконавчого органу на надання такої інформації акціонерам має ґрунтуватися на цьому Положенні.

Беручи до уваги зазначене, вважаємо, що ще на етапі створення акціонерного товариства та формування його установчих документів *акціонери мають встановити в статуті (або ж затвердити рішенням загальних зборів) перелік інформації, що буде вважатися комерційною таємницею і конфіденційною інформацією та визначити можливості та порядок доступу акціонерів до такої інформації* задля уникнення в майбутньому суперечок з приводу заборони виконавчим органом в наданні такої інформації акціонерам.

Однак варто ще раз зауважити, що такий перелік закритої для акціонерів інформації жодним чином не повинен порушувати імперативні норми законодавства щодо розкриття інформації акціонерам. Так, *має бути досягнуто розумного балансу між відкритістю товариства, що необхідна акціонерам, інвесторам і третім особам для реалізації їхніх прав, та прагненням товариства не завдати шкоди його інтересам у разі розкриття цінної конфіденційної інформації та її потрапляння в руки конкурентів.*

Потрібно звернути також на той аспект, що комерційна таємниця (або ноу-хау) є не лише певною інформацією, але й об'єктом права інтелектуальної власності — майновим активом, який може бути внесений до статутного капіталу товариства. Згідно зі ст. 13 Закону України «Про господарські товариства», такий вклад учасника господарського товариства повинен мати грошову оцінку, що здійснюється за згодою учасників товариства, а у ви-

падках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній перевірці. Проте, бажано, щоб вартість комерційної таємниці, що вноситься до статутного капіталу, була оцінена професійним оцінювачем, задля уникнення можливих непорозумінь в майбутньому, як з державними органами, так і з іншими учасниками.

Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, внесені учасником до статутного капіталу, є власністю товариства. Тож умовно кажучи, учасник в обмін на майнові права інтелектуальної власності одержує корпоративні права. При цьому товариство як власник прав на комерційну таємницю має право на її використання, виключне право дозволяти її використання, виключне право перешкоджати неправомірному її розголошенню, збиранню або використанню. Крім цього, товариство може навіть повністю передати майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю іншій особі, уклавши відповідний договір, наприклад, у разі якщо застосування такого ноу-хау у власній господарській діяльності стало для підприємства економічно не вигідним.

У випадку ж якщо учасник, який вніс до статутного капіталу, наприклад, товариства з обмеженою відповідальністю, права на комерційну таємницю, вирішив скористатися своїм правом на вихід з товариства, то відповідно до ст. 54 Закону України «Про господарські товариства» йому виплачується вартість частини майна товариства, пропорційна його частці у статутному капіталі. Та на вимогу учасника й за згодою товариства вклад може бути повернуто повністю або частково в натуральній формі.

Отже, з метою уникнення можливих конфліктів між учасниками з приводу реалізації товариством внесених прав на комерційну таємницю та їх повернення учасникові у разі його виходу з товариства, учасники ще на

етапі створення товариства мають закріпити в статуті відповідні положення, які б врегулювали ці питання. Так, наприклад, *доцільно було б в цьому випадку встановлювати в статуті, що укладення директором від імені товариства договорів про передавання прав на комерційну таємницю здійснюється лише за їх попереднім затвердженням загальними зборами учасників товариства.* Також у таких випадках в статуті варто визначитися і щодо питання, чи будуть мати доступ до такої комерційної таємниці інші учасники.

Окрім вищевказаних аспектів щодо захисту конфіденційної інформації, в статуті товариства можуть бути встановлені й деякі інші положення. Наприклад, М. Столяров вважає, що статут має містити права й обов'язки організації, а саме: право забезпечити свою економічну безпеку, визначити склад, обсяг та порядок захисту конфіденційної інформації; право вимагати від співробітників забезпечення економічної безпеки й захисту конфіденційної інформації; право здійснювати контроль за дотриманням заходів забезпечення економічної безпеки та захисту конфіденційної інформації; обов'язок забезпечити економічну безпеку та зберігання конфіденційної інформації; обов'язок здійснювати дієвий контроль виконання заходів економічної безпеки й захисту конфіденційної інформації. Крім цього, тут пропонується також встановлювати в статуті, що товариство організовує захист своєї конфіденційної інформації. Склад і обсяг відомостей конфіденційного характеру та порядок їх захисту визначаються генеральним директором [10].

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що зміст положень статуту щодо захисту комерційної таємниці та/або конфіденційної інформації залежить від виду товариства і сфери його діяльності, стану відносин та довіри між учасниками (акціонерами),

їхніх намірів, побажань та принципових поглядів на забезпечення конфіденційності інформації та можливості її поширення між ними. А тому в кожному конкретному випадку ці положення статуту можуть бути досить різними. Проте, узагальнюючи, можна запропонувати включати до статуту товариства відповідний розділ, у якому має бути встановлено: 1) яка саме інформація відноситься товариством до комерційної таємниці й/або конфіденційної інформації; 2) право виконавчого органу товариства визначити детальний перелік відомостей, що становлять комерційну таємницю та/або конфіденційну інформацію і порядок її захисту; 3) режим доступу до неї учасників (акціонерів) та посадових осіб (працівників) товариства, а також порядок її використання ними; 4) систему та способи її захисту й заходи щодо збереження її секретності; 5) обов'язок учасників товариства, посадових осіб органу управління товариством і його працівників не розголошувати таку інформацію; 6) обов'язок товариства укладати договори про конфіденційність з усіма особами, які одержують доступ до такої інформації; 7) відповідальність за її розголошення.

Варто зауважити, що вказані положення статуту товариства не повинні бути занадто деталізовані, позаяк мають відігравати роль лише принципівих положень щодо поводження з конфіденційною інформацією учасниками, посадовими особами та працівниками товариства. Усі ж конкретні правила стосовно цього питання мають міститися в інших документах, зокрема в Положенні про конфіденційність, колективному договорі та договорах з працівниками тощо.

Тепер наведемо типовий розділ про конфіденційність, який може міститися в статуті товариства (на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю):

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ

КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

1. Товариство в особі Директора має право визначати, яка саме інформація є конфіденційною та/або комерційною таємницею, встановлювати режим доступу до такої інформації та порядок користування нею, систему і способи її захисту й заходи щодо збереження її секретності, затверджувати Положення про конфіденційну інформацію і/або комерційну таємницю та інші внутрішні документи, якщо це не суперечить чинному законодавству України.
2. Товариство вживає відповідних заходів щодо збереження секретності інформації, що є конфіденційною та/або становить комерційну таємницю, шляхом обмеження кола осіб, які мають доступ до такої інформації, безпечного зберігання документів, які містять таку інформацію, комп'ютерного захисту такої інформації в електронній формі, а також вживання інших заходів, не заборонених законом.
3. Учасники товариства, його директор, посадові особи та працівники зобов'язані: не розголошувати, не передавати та не робити конфіденційну інформацію та/або комерційну таємницю товариства доступною для третіх осіб без укладення відповідного договору про конфіденційність між товариством і такою третьою особою, крім випадків надання такої інформації державним органам, їхнім посадовим особам згідно з чинним законодавством України; не використовувати безпосередньо, опосередковано чи у зговорі з певною особою конфіденційну інформацію та/чи комерційну таємницю з метою, що суперечить інтересам товариства; дотримуватися такого ж ступеня секретності з метою уникнення розголошення конфіденційної інформації та/або комерційної таємниці, якого б вони дотримувалися в розумній мірі стосовно власної інформації аналогічного ступеня секретності.
4. Товариство зобов'язане укладати договори про конфіденційність з усіма працівниками товариства й іншими особами, котрі мають одержати доступ до інформації, що є конфіденційною та/або становить комерційну таємницю товариства.
5. У випадку порушення умов конфіденційності, встановлених цим Статутом, учасники товариства, його директор, посадові особи та працівники несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, № 19–20, № 21–22. — Ст. 144.
3. Закон України «Про господарські товариства» від 19.01.1991 року // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 49. — Ст. 682.
4. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 року // Відомості Верховної Ради України. — 2008. — № 50–51. — Ст. 384.
5. Принципи корпоративного управління, затверджені Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.12.2003 року № 571 // Цінні папери України. — №1. — 08.01.2004 року.

6. Шумилов А. Правовое регулирование вопросов защиты конфиденциальной информации о деятельности компании по законодательству Украины. [Электронный ресурс]. — Режим доступа к ресурсу : <http://ulga.com.ua/ru/cms/report>.
7. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30.10.1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 51. — Ст. 292.
8. Методичні рекомендації щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про акціонерне товариство, схвалені Рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26.01.2005 року № 27 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу : <http://astra.ssmc.gov.ua/law/12855>.
9. Інформаційний лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про інформацію» від 28.03.2007 року № 01-8/184 // Вісник господарського судочинства. — 2007. — № 3. — С. 46.
10. Столяров Н. В. Разработка системы защиты конфиденциальной информации [Электронный ресурс] / Н. В. Столяров. — Режим доступа к ресурсу : <http://www.sec4all.net/stolyrov1.html>.

Надійшла до редакції 25.06.2012 року

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ

Швець Г. О. Захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні: навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Г. О. Швець, П. В. Солошенко, С. А. Петренко. — Маріуполь : Вид-во ПДТУ, 2012. — 215 с.

Подаються основні відомості про історію митної справи, її роль та місце в сучасному житті України. Значну увагу приділено проблемним питанням переміщення через митний кордон України товарів, які містять об'єкти права інтелектуальної власності. Розглядається низка проблем, пов'язаних з формуванням комплексної галузі — митного права.

Навчальний посібник складений відповідно до програми, передбаченої навчальним планом підготовки фахівців з інтелектуальної власності спеціальності 8.18010011 «Інтелектуальна власність» специфічної категорії підготовки.